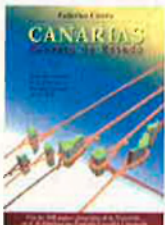

'Canàries, secret d'estat'

El periodista Federico Utrera aplega a 'Canarias, secreto de estado' els fets més rellevants de la transició a l'arxipèlag. En aquesta entrevista, Utrera repassa la guerra bruta contra l'independentisme canari i el paper de les illes en el nou ordre europeu.

Desconegudes. Íntimament lligades a la imatge d'un turisme que va engreixar els anys del desenvolupament franquista. Platges i turistes torrats al sol de l'Àfrica subsahariana, sovint tocats per l'ombra de majestuosos hotels de luxe. Aquesta és gairebé l'única realitat que la majoria dels europeus coneixen sobre les Illes Canàries.

Però sota aquest tòpic suat s'a-

maga la història d'un país assetjat també per les incògnites que la transició espanyola ha deixat al seu darrere.

Canàries ha estat durant molt de temps un secret d'estat, tal i com diu el títol del llibre de Federico Utrera, un jove periodista vinculat al diari *Canarias 7* i que des de Madrid vigila l'actualitat política que més directament afecta l'arxipèlag.

Roberto Conesa i l'atemptat a Cubillo: un secret d'estat?

El 5 d'abril de 1978, Antonio Cubillo, el pintoresc líder del MPAIAC (Movimiento por la Autodeterminación y la Independencia del Archipiélago Canario) sofria un atemptat al vestíbul de la seva vivenda a Alger, a tan sols 300 metres de la del palau del president Huari Bumedian. Juan Antonio Alfonso González

▶▶

El periodista Federico Utrera. Creu que encara queden moltes incògnites sobre el que va ser la guerra bruta contra l'independen-tisme canari.

i José Luis Cortés, dos militants del FRAP eren els responsables de l'intent d'assassinat. Havien estat reclutats per José Luis Espinosa, un confident al servei del supercomissari Roberto Conesa, molt conegut per les seves punitives accions des de la Comissaria General d'Informació contra els elements subversius al règim franquista.

Fet i fet, algú havia ordit una trama sinistra per eliminar d'una vegada per totes l'incòmode Cubillo. El mateix que durant anys havia aconseguit fer-se escoltar entre els dirigents més rellevants de l'Organització per la Unitat Africana (OUA) a fi que aquests incloguessin les Canàries entre les nacions a descolonitzar.

Amb el suport de la poderosa Algèria d'aleshores, Cubillo actuava amb una total impunitat contra la incipient democràcia espanyola.

Utrera: "Crec que el supercomissari Conesa podria ésser viu en algun lloc fora de l'estat espanyol tot i que se'l creu soterrat a l'Almudena."

Conesa: una mort molt misteriosa. El cas, seguit per la justícia algeriana i temps després pels tribunals espanyols, no va acabar mai de ser esclarit del tot. Quan l'afer Cubillo va arribar a l'Audiència Nacional, va ser del tot impossible localitzar al super-

comissari Conesa: s'havia esfumat de cop i volta.

"Cubillo es va convertir en un mite –explica el periodista Federico Utrera– i algú va pensar que calia eliminar-lo. El líder independentista tenia un aliat molt poderós: Algèria. Un país que llavors es manifestava força expansionista en l'àrea i que alhora era un referent ideològic obligat per a l'esquerra europea." Quines són, però, les claus per esclarir aquella conspiració? Encara avui, després de quasi vint anys, ningú no ha pogut donar la resposta.

El cas va prendre una proporció gegantina que s'acreixia més encara amb les explosives declaracions de la víctima d'aquest afer, Antonio Cubillo. De seguida, qui havia estat ministre de l'Interior de la UCD, Rodolfo Martín Villa, s'hi va veure esquitxat.

"El 'cas Cubillo' –assevera l'autor de *Canarias, secreto de Estado*– és el cas més clar de guerra bruta de tota la transició. El cas és a les mans del jutge Carlos Dívar, però no surt de l'Audiència Nacional per no se sap ben bé quins foscos interessos. L'únic que pot desentranyar la X del cas Cubillo és el superpolicia Roberto Conesa, i aquest va "morir" al gener de 1994 [...] Hi ha un certificat de defunció que diu que està soterrat al cementiri de l'Almudena [...] Tinc els meus dubtes. Crec que Conesa podria ésser viu en qualsevol lloc fora de l'estat espanyol. Que a Conesa interessava treure'l del mig [...] Ningú no s'ha preocupat d'exhumar el cadàver d'una persona que en definitiva estava en crida i cerca. Ni el fantasma de Conesa ni el de Cubillo interessen a ningú, són temes políticament incorrectes".

Espinosa, una bomba de rellotgeria. A més, Utrera pensa que José Luis Espinosa s'ha guardat moltes coses al pap. "Des que l'infiltrat i confident de la policia Espinosa va sortir de la presó fa més d'un any –explica Federico Utrera–, tothom li ha perdut la pista. És molt possible que estigui en algun lloc de la

costa valenciana intentant passar desapercebut. Em consta que Espinosa guarda en el seu poder un feix de documents comprometedors per a l'estat. Té molta informació perillosa, la memòria dels fets més tenebrosos de la transició. Al llarg de la seva vida ja ha amenaçat algun cop de parlar. Ho féu amb el desaparegut ministre Rosón, a qui reclamà diners a canvi del seu silenci, i també ho intentà amb els primers governs socialistes. Caldrà esperar a veure què passa." Cal dir, però, que l'intent d'assassinat d'Antonio Cubillo va tenir conseqüències imprevistes. Amb l'atemptat, el cap del MPAIAC va guanyar popularitat i influència. L'any 1981 el president de la OUA, Edem Kodjo, visità l'arxipèlag a fi d'elaborar el "Dossier Canàries", o el que és el mateix, el resultat d'una investigació encaminada a desentranyar l'africanitat de les illes.

No obstant això, "el 'Dossier Canàries' va resultar negatiu per als emissaris de l'Organització per la Unitat Africana. Kodjo —comenta Federico Utrera— es va entrevistar amb quasi tota la societat civil canària i va arribar a la conclusió que allò no era cap colònia del continent africà a les mans de l'estat espanyol. Cubillo s'havia equivocat en moltes coses. Si bé és cert que Canàries i la seva polèmica descolonització havien ocupat moltes planes de la premsa a la península i als diaris europeus, a Canàries era un tabú i a penes ocupava alguna columna". "D'altra banda —continua Utrera—, l'africanisme de Canàries, bàsicament elaborat per l'escultor Martín Chirino, és de base cultural. L'error de Cubillo fou fer-ne una traslació al camp polític. Canàries, per exemple, no té, com Catalunya o Euskadi, una llengua pròpia tot i que Cubillo fins i tot havia inventat una barreja d'àrab amb algunes paraules guanxes [...]. La idea d'unes Canàries independents es dilueix quan enfront d'això es planteja el dilema de triar entre Europa o Àfrica". No obstant això, Federico Utrera diu que a

Canàries torna a estar en el punt de mira dels serveis secrets. L'arxipèlag ara mateix és geoestratègicament clau dins del nou ordre europeu.

Canàries la sensibilitat pels temes d'Àfrica ha estat de primer ordre. "Ara mateix —comenta Utrera—, la classe política canària i una bona part de la societat civil impulsen un moviment per tal de fer seure els marroquins i els saharians per negociar. Es busca influir perquè arriben a una solució semblant a la via palestina. És una iniciativa política que s'ha pres sense tenir les atribucions necessàries, però que ni el Partit Popular ni el PSOE a Madrid han impedit".

Canàries, un punt clau en el nou ordre europeu. El perio-

dista Federico Utrera considera que encara avui l'arxipèlag canari és un dels secrets millor guardats de l'estat espanyol. "Les illes Canàries —segons el periodista— representen un paper de primer ordre en el debat OTAN-Espanya. Desaparegut l'enemic de l'est, ara occident tem l'enemic del sud: un Magrib dominat pels moviments integristes. La presència tecnològica militar al país és un fet: des de la base aèria de Gando es controlen els moviments de tropes del Magrib a través del radar més important de la Unió Europea. Aquest radar podria ampliar la seva potència amb un altre instal·lat a l'illa de Hierro".

L'Arxipèlag Canari, doncs, fa ara mateix, i segons Federico Utrera, un paper importantíssim en el nou ordre europeu. L'arxipèlag esdevé una de les primeres portes a les fronteres dels agitats països del nord d'Àfrica seriosament amenaçats per l'integrisme islàmic, i els serveis secrets de l'estat espanyol en prenen bona nota. La terra guanxe de bell nou, doncs, esdevé un secret d'estat.

Antonio Cubillo, a l'aeroport de Gando l'any 1985. L'exili a Alger havia acabat per a l'independentista canari. Començava ara el llarg camí judicial per esclarir les responsabilitats en l'intent d'assassinat que havia sofert anys enrere.

Francesc Viadel